

Könyvtáros szemmel az Ifjúsági Könyvkiadó utolsó két évének munkájáról

Könyvkiadásunk az utolsó két évben örvendetes minőségi és mennyiségi fejlődést mutat. Ezt az Ifjúsági Könyvkiadó működéséről is megállapíthatjuk. Ebben a beszámolóban azonban csak a gyermekkönyvtárak anyagáról, a 4—14 éves korú gyermekek részére kiadott könyvekről beszélünk és nem az Ifjúsági Könyvkiadó munkájának egészéről.

Elsősorban a mesekönyvekről kell szólnunk. Összehasonlítva az elmúlt évekket, itt mutatkozik a legnagyobb javulás.

A gyermekkönyvtárak olvasóinak legnagyobb része természetesen már legalább 7—8 éves, de az óvodáskorú gyermekek igényeit is ismerjük a szülők közléseiből.

Elsőül a képeskönyvekkel foglalkozunk.

Első kiadásának megjelenésétől fogva változatlan a sikere *Fazekas Anna: Öreg néne őzikéje* című könyvének. A jó szöveg és Róna Emy illusztrációi indokolják a könyv népszerűségét. (Egyetlen hibája a spirál-kötés, de erről majd még bővebben beszélünk.) *Kormos: Tréfás mackók* című könyve méltán érdemelte meg a József Attila-díjat; a gyermekek szeretete már régen megszavazta neki ezt a jutalmat. (Reméltük ugyan, hogy a második kiadásban már természetes színű mackókkal találkozunk!) A már klasszikusnak számító Móricz: *Állatmesék* nagybetűs kiadását szívesen olvassák a kezdő olvasók is. Kár, hogy illusztrációjának színtelensége nem méltó a kitűnő szöveghez.

Nem véletlen, hogy éppen verses meséket említettünk példaként. Minden könyvtáros tapasztalhatta, hogy a felnőtt olvasók általában nem szívesen olvasnak verseket — ezt »gyermekes« szórakozásnak tekintik; pedig így sok szép irodalmi élménytől fosztják meg magukat és szépen fejlődő új magyar versirodalmunk nem kapja meg méltó elismerését. A versolvasásra nevelni kell az embe-
reket és a gyermekkönyvtárosok tapasztalatai bizonyítják, hogy lehet őket nevelni — a kezdet kedvező eredménnyel kecsegtet. Ezért jó úton halad az Ifjúsági Könyvkiadó, amikor a *János vitéz* és a *Toldi* új kiadásával megindította klasszikusaink szépen kiállított és illusztrált műveinek kiadását. Ugyanezt a célt szolgálja a magyar klasszikusoknak az ifjúság számára induló sorozata, amely-

ben eddig *József Attila* és *Csokonai* versei jelentek meg és amely a továbbiakban *Vörösmarty*, *Arany*, *Fazekas Mihály*, *Ady* verseit, a magyar népballadák és a *Hazádnak rendületlenül* című gyűjteményt adja majd az ifjúság kezébe. Bár jól tudjuk, hogy a könyvek olcsósága nem lelicsinylendő szempontja a kiadásnak és a terjesztésnek, számos tapasztalattal bizonyíthatjuk, hogy a fűzött kötés — amelyben ez a sorozat megjelenik — gyermek olvasók kezében hamar tönkremegy.

A kevésbé sikerült verses kiadványok közül a *Csíp-csíp csóka* című gyűjteményt említjük meg, amely arra példa, hogy a gyermek szellemi színvonalára hivatkozva sem szabad értelmetlen szöveget kiadnunk. Mert bár helyeseljük a népi mondókák, találós kérdések népszerűsítését — illetve éppen mert helyeseljük —, nem értjük, milyen pedagógiai vagy művészi célt szolgálnak, milyen »népköltészetet« népszerűsítenek

Róna Emy illusztrációja az *Öreg néne őzikéje* című mesekönyvben

— Ha felőhárod egyedül, kolosomzom a víztestekkel! —
 bizatlán Katil ingerkedve Peti, aki körben már egészen fel-
 ébredt s érdeklődve figyelte a kislány tőpreugását.

Kolcosnadj a víztesteket! A pirosat, a kéket, a zöldet,
 a rózsaszínűt, a sárgát, a lilát! Az aranyat is? Azt is... Kati
 gyorsan kránigálta magáról a hosszú halóinget és nagy-
 nehezen becébját a nappali ingbe.

*Kolozsvári Pál illusztrációja
 a Kati öltözködik című könyvben*

az ebben a kiadványban található ilyen
 és ehhez hasonló mondások:

*Eltörött a köcsögöm,
 Senkinek se fösögöm.*

Az utóbbi években néhány igen jó,
 nagy mesegyűjtemény került kiadásra,
 de számuk még most sem elégti ki sem
 a könyvtárosokat, sem a gyermekolvasó-
 kat. A Benedek Elek-mesekönyvből
 például háromszor ennyi sem volna elég.
 Nagyon keresett *Kolozsvári Grandpierre
 Emil Csudafurulya-ja* és a *Repülő hajó*
 című szovjet mesegyűjtemény. *Illyés
 Gyula Hetvenhét magyar népmesé-je*
 még jobb és még kelendőbb volna, ha
 újabb kiadása a gyermekeknek érthe-
 tőbb nyelven készülne — és szebb, a
 gyermeki képzeletet jobban megragadó
 illusztrációkkal! — Igen jó kezdeménye-
 zésnek bizonyultak a *Kerek egy esztendő*
 évenként megjelenő kötetei. Kár, hogy
 éppen versanyaguk színvonala ellen es-
 het kifogás. Csak kezdetnek tekintjük
Andersen kötetét, *A rút kis kacsa-t*,
 mert csak hét mesét tartalmaz; remél-
 jük, hogy bővebb Andersen-kiadás fogja
 követni.

A gyűjteményekről beszélve súlyos hi-
 bának tartjuk egyes könyvek apróbetűs
 kiadását, amilyen az *Orosz mesék*. (Az
 Új Magyar Könyvkiadó adta ki — nem-

követendő példával szolgálva az Ifjúsági
 Könyvkiadónak, s kis túlzással: merény-
 letet követve el a gyermek szeme ellen.)

Új ifjúsági irodalmunkról már sokan
 és sokszor megállapították, hogy hiány-
 zik belőle a humor. Egészen a legutóbbi
 időkgig nem jelent meg humoros ifjúsági
 olvasmány. Több olyan típusú, jóízű ne-
 vetést fakasztó történetre volna szükség,
 amilyeneket Noszov ír le. Ezért öröm-
 mel üdvözöltük *Komjáthy Aranykert-
 jét*, amely gyermekekről szól, mulatságos
 történet és nem lóg ki belőle a »pedagó-
 giai lóláb«. *Tersánszky Józsi Jenőtől a
 Misi mókus-hoz* hasonló vidám, kicsiket-
 nagyobbakat egyaránt szórakoztató írá-
 sokat várunk. *Donáth: Kati öltözködik*
 című könyvét azért szeretik a gyermekek
 és a szülők, mert a kicsik mindennapi
 életével foglalkozik.

Az új magyar ifjúsági irodalom a
 legjobbat eddig a történelmi regény
 műfajában alkotta. A könyvtárosok, pe-
 dagógusok és a fiatal olvasók szinte egy-
 hangú véleménye szerint az utóbbi évek
 egyik legjobb ifjúsági történelmi re-
 génye *Hollós Korvin Lajos: A vörös-
 torony kincse* című regénye. Kielégíti az
 ifjúság kalandvágyát, de történelmi is-
 mereteit is gazdagítja. Várjuk második
 kiadását. Szintén a nagyobbak, a 14—16
 évesek számára érdekes, hasznos olvas-
 mány *Vitányi: Főhadnagy Fazekas* cí-
 mű könyve. Érdekes főleg azért, mert
 nem reked meg a XVIII. század hazai
 eseményeinek ábrázolásában, hanem el-
 viszi az olvasót Bécsbe, sőt a forradalmi
 Franciaországba is. Felkelti az érdeklő-
 dést a külföldi történelmi és irodalmi
 események iránt s így az olvasó kedvet
 kap ilyen tárgyú könyvek olvasásához is.
 Szinte érthetetlen, hogy ez a kltünő
 könyv csak hátezer példányban jelent
 meg, noha a többi történelmi regény tíz-
 ezres példányszáma is kevésnek bizo-
 nyult.

A történelmi regények iránti érdeklő-
 dés kívánatosná teszi, hogy többi írónk
 (Hegedűs Géza, Szántó György, Geréb
 László és mások is) folytassa történelmi
 regényei sorát és az eddig mostohán
 kezelt korok (pl. Mátyás király, Nagy
 Lajos, a honfoglalás ideje stb.) témáját
 is feldolgozza.

A világtörténelemben enged bepillan-
 tást Jan Spartacus című regénye. Ezt
 még a kisebbek is érdeklődéssel olvas-
 sák. — *Révay József: Párduc* című
 könyve a serdültebb korosztálynak íródott,
 pedig ókori tárgyú regényre szükségük
 volna a 12—14 éveseknek is. A kiadó ez-
 zel a könyvvel vezette be azt a gyakorla-
 tot, hogy a hátlapon közli: milyen korú
 olvasóknak szánja a könyvet. Ezzel a jel-
 zéssel mind a könyvtárakban, mind a

könyvesboltokban sok félreértést el lehet kerülni. Számos olyan könyv hever olvasatlanul a könyvtárak polcain, amely kizárólag az Ifjúsági Könyvkiadó jelzése miatt nem jut el a megfelelő korú olvasókhöz.

Minden könyvtáros tapasztalhatta, hogy tízéves és ennél idősebb gyermekek, különösen a fiúk ezzel a kívánsággal lépnek be a könyvtárba: »Kérek valami jó izgalmasat!« Ez az igény magyarázza a Verne-könyvek hallatlan népszerűségét. Mindegyikért valóságos harc folyik a kölcsönzés alkalmával. Örömmel üdvözljük *A Rejtelmes sziget*, a *Némo kapitány*, a *Tizenöt éves kapitány*, a *Sándor Mátyás és a Grant kapitány gyermekei* című Verne-regények újabb kiadását. Ígéretet kaptunk egy *Cooper-sorozat* megjelenésére is. Ebben a műfajban azonban sem az eddigi kiadványok, sem az ígéretek beváltása nem elégíti ki a szükségletet. Ha nem adunk megfelelő mennyiségű, művészi ígérennyel írt kalandos könyvet a fiatalok kezébe, könyvnyen a ponyvához fordul. (Meg is teszi.) Éppen ezért szükséges *Jack London* műveinek további kiadása is.

A kalandos regények íróesettségét kívánva kielégíteni *Komarómi: Bátrak ha-*

jója című könyve. Az érdeklődést keltő címlap, a kitűnően megválasztott cím, az érdekes téma vonzza az olvasókat. A könyv tartalma azonban némi csalódást okoz. Nem feladatunk, hogy éppen ezzel a könyvvel kritikailag is foglalkozzunk, de minthogy az egyik legújabb kiadványról van szó, beszélnünk kell néhány kirívó hibájáról. Ezek közt a legnagyobb, hogy helyenként unalmas. Nyelvezete furcsa meglepetéssel szolgál. A 20—22. oldalon »rossze« felkiáltással mutatkozik be a könyvben szereplő magyar matróz — szerencsére később, a veszedelmes kalandok közepette, már leveti ezt a »magyaros« modort. A 75. oldalon a matrózok »szeszaz«-szal iközöntik egymást — 1873-ban (amivel nem azt mondjuk, hogy ez a község 1955-ben gyönyörűsége). A könyv első felében »kapucnit« hordanak a matrózok, később az író meglelte a magyar kifejezést és csuklyával látta el őket. (Lektor!) A 37. oldalon található illusztráció külön magyarázat nélkül jellemzi a könyv humorát, a 141. oldal illusztrációja viszont egészen mást ábrázol, mint amit a szövegben olvashatunk. — Ezek nem lényeges hibák, de megmagyarázzák: miért vesztí népszerűségéből egy-egy vonzónak ígérkező könyv.

sem tudott a meglepetten nézte a körülötte álló különös alakokat. Egy vette, hogy azok az elvártaként kezelt kísérőket — a fogadót ugyanúgy első perctől kezdve kísérőik nézte — őt magát pedig szintén elvártaként és ezért nem tud megmozdítani.

Sanche Panza, aki régebben volt olyan boldog, most a gazdája, rugóknál állított a székén, ráismert a kísérőkre, de óvatossággal nem szót egy szót sem. Behatóan kettőre a székén, elhelyezték benne a lovagot, a kísérőket vállakra vették és éppen tudni akartak vele a székéhez, amikor olyan jézető, olyan hatalmas hang hallatszott, hogy senki se hitte volna, hogy a borbély így tud borbólni, ha akar. Hosszú szótartat inteztet Don Quixotehoz.

Ő, Róképű lovag: ne lepőd meg el fogadásodon, mert ennek meg kellett történnie, hogy amél hamarabb befejezhesd az elkészített kalandot. Ez pedig akkor fejeződik be majd, mikor a manókat biliszkor orváln és a tolvajok fehérgalamb cserecseréjének és bűntörő igazsá-

kat alázzátal a házasság igazságba hajítják. Ebből a házasságtól teremtő sarjadék születtek majd, méltó lesz a hős apa hírnevéhez! Te pedig, ó legemesebb és legemesebbébb győzelemhódító miedarok körül, sikkenek oldalán várni kár volt, ne csüggedj és ne szomorkodj azon, hogy így viszik el mellőled a kőzet lovakok virágát. Mert ha a világ gerontófjének is úgy telnek, te csakhamar olyan rugas állhatsz jutsz, hogy magad sem ismered rá magadra és jó úrdnak egyetlen ígérete sem marad beteljesíthetetlen. Még afelől is megnyugtattak a bolos Mentironians nevében, hogy herkulési szótárad bűnt rendellenességűd csak követel a hátra. A elvárásod lovatgot lépésről lépésre, mert szükség van arra, hogy továbbra is együtt maradjatok. Minthogy pedig nekem többet mondanom nem szabad, sőt, gyűlök hennemeket: két előttem, két utánam, ergem senki meg ne legyen.

A jézető, sárgesztűhán jár kassá felmentés, majd olyan elhálva vette, hogy még azok is megijednek azokrak hirték »kavarkast« sikken »kavarkast« a tétlén Don Quixote pedig az a jézetőlő egészen meggyőztetlén, me-

Kass János illusztrációja a *Don Quijote* ifjúsági kiadásához a kép és szöveg sajátos, kifejező összhangját mutatja

A kalandos regény egyik válfaja a fantasztikus regény. Ebben a műfajban Vernén kívül legnagyobb a sikere *Ob-ruscsev: Utazás Plutóniába* című könyvének. Méltán, mert nemcsak izgalmas, de hitelesebben és Vernénél alaposabb tudományossággal ismerteti az óslényt és ezzel betölti az ismeretterjesztés feladatát is. Kár, hogy a műfajt képviselő magyar könyvek közül *Fazekas Csodálatos utazás*-a az érdekes kezdet után unalmassá válik, a téma veszít merészségéből és a múlt gyenge, elnagyolt »korrajzába«
fullad.

Sok szó esett már a lányoknak szóló könyvekről, olyan értelemben, hogy nincsenek. Ezért kerülnek elő a Cilikék és Csöpiék. A Cilike-dívat fellángolt és ellene csak jó könyvekkel, lányokról szóló, lányok problémáit tárgyaló irodalommal lehet védekezni. Dicséret illeti a kiadót, hogy kiadta *Thury Zsuzsa Francia kislány-át és Nagy Zsuzsa Csak-azértis* című regényét — mindkettő nagyon népszerű. Eljutott már a könyvtárakba *Thury Zsuzsa: Zalai nyár* című könyvének híre is, amely már magy lépéssel maga mögött hagyja elődeit és már az ifjúság érzelmi életét is bemutatja. Az e téren mutatkozó szükséglethez mértén azonban ezek a kiadványok alig többek első fecskéknel és igazán csak azért tudjuk örömmel fogadni őket, mert reméljük, hogy a többiek is jönnek majd utánuk.

Könyvkiadásunk, illetve irodalmunk elsősorban a 9—11 éveseknek maradt adósa, azoknak, akik már kinőttek a mesekönyvek világából, de még nem elég érettek Verne, Jókai vagy más klasszikusok olvasására. Az utóbbi időben alig jelennek meg ennek a korosztálynak életét ábrázoló könyvek. Nem a régi sematikus úttörő-regényeket hiányoljuk; ebben a témakörben fenyeget talán a legjobban a sematizmus veszélye és ifjúsági íróink alighanem ezért vállalkoznak olyan gyéren ilyen tárgyú regények írására. Pedig nagy szükség van rájuk, a gyermekek jogosan kívánják a saját életükről szóló könyveket.

Az ismeretterjesztő könyvek olvastása nem könnyű feladat a könyvtáros számára. Hogy ezt a feladatot mégis elvégezhesse, szórakoztatón megírt, érdekes könyvekre van szüksége. Ilyen könyveknek az utóbbi években bizony nagy hiányát érezzük. Nem véletlen, hogy például *Jókl: Basilus Knox, Danjko: Kínai titok, Szvesnyikov: Az üveg titkai* sok-sok példányát valóságos rongyvá olvasták a fiatalok, ugyanakkor az újabb művek olvasatlanul vernek. *Kittenberger Kálmán* afrikai vadászalandjait elbeszélő írása, bár ismeretterjesztő könyvként jelent meg, a legizgalmasabb kalandregénynek is beillik. *Lestyán Sándor* »természettudománnyal«
foglalkozó könyveit is régóta nélkülözik a pajtások.

Beszélnünk kell röviden a kiadványok külsejéről is. Nem hagyhatjuk szó nélkül a spirál-kötéssel kapcsolatos gondjainkat: az így kiadott könyvek darabokra hullnak — a gyerekek viszont spiráldrótt-karkötőkkel és gyűrűkkel ékesítik magukat.

A külső forma és a tartalom egységének hiánya sok bosszúságot okozott már olvasóknak és terjesztőknek egyaránt. Legkirívóbb példák erre a *Puskin: Mese Szaltán cárról, Jókai: Leautungi embenkék* és a *Gorkaj: Ilja gyermekkora* című műveknek albumalakú kiadása — megtevesztik a könyvtárost és olvasót mesekönyv-külsejükkel, noha nagyobbaknál szánt olvasmányok.

Az illusztrációról mindenütt szó esik, ahol gyermekkönyvekről beszélnek. Nemcsak művészi, de pedagógiai hiba is, ha az illusztráció nem fedi a szöveget (l. Komáromi: Bátrak hajója). Az Ifjúsági Könyvkiadó megígérte, hogy ezt a kérdést szakemberekkel megvitatja — várjuk az eredményt.

Könyvtárosi tapasztalataink e rövid beszámolójával csak érintettük az egyes problémákat, a többi könyvtáros valószínűleg értékes tapasztalattal tudná őket kiegészíteni. Ezért javasoljuk az ifjúsági könyvtárosok országos tapasztalatcseréjét.

Kepes Ágnes—Szász Eta

Schiller halálának 160. évfordulójáról kiállítással emlékezik meg az Országos Széchényi Könyvtár. A kiállítást a bejárati folyosón május 9-én nyitották meg.

Pótpületeként kiuntalták a Puskin-u. 26. számú épületet az Országos Széchényi Könyvtárnak. Ebben az épületben helyezik el a Zenemű-, Mikrofilm-, Plakát- és Aprónyomtatványtárat, a Szerzeményi Osztyájt és a Nemzetközi Kapcsolatok Csoportot. (OSZK.)

A felszabadulási héten nagy kiállítást rendezett a pápai járási könyvtár. A kiállítás a járási könyvtárhoz tartozó terület 10 éves könyvtári fejlődésével foglalkozott, gazdagon illusztrált anyagát több könyvtáros is megtekintette.

22 cseh és szlovák író 219 művét fordították le a Szovjetunió népeinek nyelvére a Nagy Októberi Szocialista Forradalomtól 1954. év derekáig. A kiadott művek példányszáma 6 271 000. (Krihovna.)